

Opinia Komitetu Regionów „Program UE LIFE. Dalsze działania”

(2011/C 259/10)

KOMITET REGIONÓW

- Zgadza się, że wprowadzony w 1992 r. program LIFE wielokrotnie udowodnił swoje zalety. W związku z tym powinien zostać przedłużony na kolejny okres finansowania, przy czym należy poświęcić szczególną uwagę komponentowi „Przyroda i różnorodność biologiczna”.
- Wzywa do uproszczenia procedur administracyjnych, zwiększenia maksymalnej stawki współfinansowania, do uznania kosztów przygotowania udanego projektu do finansowania z programu LIFE oraz do ponownego zaliczenia całkowitych kosztów osobowych do środków własnych.
- Apeluje, by przyszły komponent LIFE „Różnorodność biologiczna” nie ograniczał się tylko do sieci Natura 2000, lecz obejmował szerzej rozumianą różnorodność biologiczną. Powinien on także umożliwiać finansowe wsparcie powtarzalnych działań w zakresie zarządzania obszarami.
- Proponuje, by przyszły komponent LIFE „Środowisko” nadal stanowił kluczową zachętę dla samorządów lokalnych i regionalnych w zakresie wspierania zgodności jeszcze przed wejściem w życie danych przepisów UE w dziedzinie środowiska, a także jeśli chodzi o wychodzenie poza wymogi prawne i stosowanie innowacyjnych technologii oraz ekologicznych rozwiązań dzięki projektom LIFE o wysokim potencjale powielania w odniesieniu do ekoinnowacji ukierunkowanych na sektor publiczny.
- Z myślą o zwiększeniu skuteczności programu LIFE popiera propozycję Komisji dotyczącą „zintegrowanych projektów LIFE” o większej skali będących skutecznym sposobem wspierania komplementarności i jak najlepszego wykorzystania katalitycznego działania programu LIFE w relacji z innymi funduszami UE.
- Podkreśla, że nowy program LIFE w dalszym ciągu wspiera projekty w dziedzinie komunikacji i informacji, z większym naciskiem na edukację i wspieranie projektów angażujących władze lokalne i regionalne i mających istotne skutki na poziomie UE.

Sprawozdawca	Daiva MATONIENĖ (LT/EA), członkini Rady Miasta Šiauliai (Szawle)
Dokument źródłowy	Komunikat Komisji „Przegląd śródkresowy rozporządzenia LIFE+” COM(2010) 516 wersja ostateczna

I. ZALECENIA POLITYCZNE

KOMITET REGIONÓW

A. Uwagi ogólne

1. Jest zdania, że ochrona środowiska naturalnego i zachowanie różnorodności biologicznej stanowią ważny warunek jakości życia w Europie, a zatem stanowią nie tylko zadanie rządów krajowych, władz lokalnych i regionalnych czy instytucji UE, lecz powinny być także troską każdego Europejczyka.

2. Podkreśla, że jeden z celów Unii Europejskiej polega na tym, by mając na uwadze cele ekologiczne, wspierać zrównoważony, nieinflacyjny wzrost, oraz że utrata bioróżnorodności może mieć na niego negatywny wpływ; niemniej jednak sama Unia dysponuje coraz większymi kompetencjami w zakresie ochrony środowiska, co znajduje odzwierciedlenie w art. 192 TFUE, który określa uprawnienia UE w dziedzinie środowiska naturalnego.

3. Zauważa, że wprowadzony na mocy rozporządzenia (EWG) nr 1973/92, a później uaktualniony program LIFE, jako konkretny instrument finansowy UE w dziedzinie ochrony środowiska, umożliwił dotychczas wsparcie 3 115 projektów ekologicznych na łączną kwotę 2,2 mld euro⁽¹⁾, a zatem stanowi istotne narzędzie pomagające finansować lokalne i regionalne strategie i projekty środowiskowe o europejskiej wartości dodanej⁽²⁾.

4. W pełni uznaje i docenia wartość programu LIFE, przestrzega jednak przed przecenianiem jego możliwości. Dostępne w ramach tego programu ok. 340 mln EUR rocznie może wprawdzie posłużyć do wsparcia szeregu projektów, z których wiele kryje w sobie duży potencjał i może stanowić dobry przykład i inspirację do poszukiwania korzystnych koncepcji w polityce dotyczącej środowiska, niemniej środki te, stanowiące ok. 0,2 % rocznego budżetu UE, nie wystarczą do rozwiązania wszystkich problemów pojawiających się w wyniku niedostatecznego finansowania w ramach innych programów w zakresie środowiska czy funduszy unijnych.

5. Stwierdza, że program LIFE+ wniósł istotny wkład w takich dziedzinach, jak przyjmowanie i realizacja planów zarządzania środowiskiem, restytucja cennych siedlisk, troska o odbudowę ważnych gatunków, rozwój sieci Natura 2000. Ponadto przyczynił się do nawiązania stosunków partnerskich, a tym samym do wzmocnienia struktur współpracy, co ułatwiło wymianę doświadczeń i informacji między grupami interesów a decydentami politycznymi.

⁽¹⁾ Obecnie wykorzystywany instrument LIFE+ utworzono na mocy rozporządzenia (WE) nr 614/2007, Dz.U. L 149 z 9.6.2007.

⁽²⁾ Komisja Europejska, DG ds. Środowiska, 2010: seria „LIFE Focus”, tom pt. „LIFE and local authorities” (LIFE i władze lokalne).

6. Apeluje o rozwój partnerstw lokalnych, które są najlepszym sposobem łączenia zasobów programu LIFE z krajowymi i innymi funduszami z innych źródeł.

7. Podkreśla, że nowe wyzwania w dziedzinie ochrony środowiska, dalej zanikająca różnorodność biologiczna oraz rozwój UE stawiają ochronę środowiska w Europie przed nowymi problemami, dla których należy jak najszybciej znaleźć skuteczne rozwiązanie, które zostałoby wdrożone w ramach nowej perspektywy finansowej.

8. Jest zdania, że europejskie samorządy lokalne i regionalne mają do odegrania zasadniczą rolę we wdrażaniu ustawodawstwa UE w dziedzinie ochrony środowiska oraz w szerzeniu wiedzy na temat ekoinnowacji i sprawdzonych rozwiązań wśród ogółu społeczeństwa.

9. Zaleca, by kwestii zachowania różnorodności biologicznej nadać najwyższy priorytet we wszystkich obszarach polityki ochrony środowiska UE. Ponieważ ochrona różnorodności biologicznej jest zagadnieniem o charakterze przekrojowym, należy ponadto zapewnić, by była ona uwzględniana we wszystkich najważniejszych obszarach polityki.

10. Domaga się, aby polityka ochrony środowiska UE uwzględniała nowe wyzwania związane z szybkim rozwojem genetycznie zmodyfikowanych organizmów i ich nie w pełni jeszcze zbadanym wpływem na gatunki rodzime.

11. Odnotowuje, że w pewnych warunkach może dojść do konfliktu między celami polityki zachowania różnorodności biologicznej a celami innych elementów zrównoważonego rozwoju. Dlatego też, mając na względzie tę ewentualną sprzeczność celów, jest niezwykle ważne, by w nowym okresie programowania opracować środki na rzecz elastyczniejszej koordynacji między różnymi elementami ekologicznymi celów dotyczących rozwoju zrównoważonego i zapewnić spójność wszystkich przedsięwziętych środków, tak by przepisy i środki w jednej dziedzinie nie były przyczyną pogorszenia sytuacji w innej dziedzinie lub nawet gorszych rozwiązań całościowych.

12. Zaznacza, że choć projekty LIFE mają wyraźny cel ekologiczny, to jednak wszystkie one mają też potencjał, by przynosić korzyści społeczno-gospodarcze społecznościom lokalnym, w tym m.in. usługi ekosystemowe w ramach projektów komponentu LIFE „Przyroda i różnorodność biologiczna”. KR wyraża zadowolenie, że w formularzach wniosków dotyczących projektów LIFE zawarto opis takich potencjalnych korzyści, co zaczęto czynić w tym roku. Kolejny krok powinien polegać na tym, że Komisja Europejska przedstawiałaby sprawozdanie na temat wyczerpującego zestawu wskaźników rezultatów społeczno-gospodarczych w odniesieniu do całego programu LIFE.

13. Uważa, że komponent programu LIFE+ „Przyroda i różnorodność biologiczna” wydatnie przyczynił się do wdrożenia dyrektywy ptasiej i siedliskowej oraz przynajmniej kilku celów określonych w komunikacie dotyczącym powstrzymania procesu utraty różnorodności biologicznej do roku 2010. Program LIFE+ obejmuje jednak tylko część środków przewidzianych w dyrektywie ptasiej i siedliskowej; w dalszym ciągu należy zwracać szczególną uwagę na powstrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej.

14. Z tego względu domaga się, by także w przyszłości program wsparcia LIFE+ był traktowany jako istotny element polityki ochrony środowiska UE, przy czym należy poświęcić szczególną uwagę komponentowi „Przyroda i różnorodność biologiczna” oraz zrobić wszystko, by w miarę możliwości osiągnąć wytyczone na okres do 2020 r. cele dotyczące powstrzymania procesu utraty różnorodności biologicznej.

15. Zwraca uwagę na szczególny przypadek regionów najbardziej oddalonych, które wnoszą największy wkład netto w zakresie różnorodności biologicznej na całym terytorium Unii Europejskiej. W ramach sieci „Natura 2000” dysponują one ponad dwustoma terenami mającymi znaczenie dla Wspólnoty i są kluczowymi regionami w kontekście celu dotyczącego powstrzymania utraty bioróżnorodności.

16. Z zadowoleniem przyjmuje propozycję Komisji, by wprowadzić traktowane priorytetowo ramowe programy dotyczące finansowania sieci Natura 2000, jako plany makrozarządzania na poziomie regionalnym lub krajowym, zapewniające jasne i wiążące ramy dla innych funduszy UE i dla krajowych środków na finansowanie ochrony terenów Natura 2000 i gatunków o znaczeniu priorytetowym na danym terytorium⁽³⁾.

B. Zalecenia dotyczące śródkresowego przeglądu rozporządzenia LIFE+

17. Podkreśla, że niedawny kryzys finansowo-gospodarczy przyniósł z sobą wielorakie wyzwania dla planów samorządów lokalnych i regionalnych dotyczących zapewnienia współfinansowania różnych inicjatyw, w tym także inicjatyw w zakresie zachowania różnorodności biologicznej. W tym względzie KR zachęca władze krajowe i instytucje UE, by podzieliły się sprawdzonymi rozwiązaniami w tej dziedzinie i je wdrażały; przykładem takiego rozwiązania może być model polski: rząd utworzył narodowy fundusz gwarantujący współfinansowanie skutecznych wniosków dotyczących projektów LIFE⁽⁴⁾.

18. Wyraża zadowolenie, że w programie LIFE+ wprowadzono orientacyjne krajowe przydziały, zwłaszcza jeśli środek ten będzie stosowany tymczasowo, z myślą o zwiększeniu liczby zatwierdzonych wniosków z nowych państw członkowskich UE. Zarazem zaznacza, że należy wyraźnie podkreślić tymczasowy charakter tego środka, i apeluje do Komisji Europejskiej, by kontynuowała działania zmierzające do zapewnienia wsparcia szkoleniowego krajowym punktom kontaktowym i państwom członkowskim o niższym poziomie absorpcji

funduszy oraz by wezwała te państwa członkowskie do zwiększenia potencjału ich krajowych i regionalnych punktów kontaktowych w zakresie czynnego wspierania wnioskodawców.

19. Podkreśla, że należy zadbać o odpowiednie uwzględnienie interesów samorządów lokalnych i regionalnych, na które będzie miało wpływ omawiane rozporządzenie, oraz zachować wystarczającą elastyczność, jeśli chodzi o hierarchię ważności traktowanych priorytetowo ramowych programów oraz stworzenie samorządom regionalnym możliwości zarządzania tymi programami ramowymi, a tym samym stania się beneficjentem tego nowego środka.

20. Wnosi, by Komisja Europejska kontynuowała wysiłki na rzecz poprawy wkładu komponentu LIFE+ „Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska” w finansowanie projektów na rzecz propagowania zgodności, które określają we wczesnej fazie procesu ustawodawczego zasoby wymagane do wdrożenia nowego aktu ustawodawczego UE; projektów pilotażowych w dziedzinie ekologicznych zamówień, które sprawdzają możliwość wdrożenia programów ekologicznych zamówień na dużą skalę w miastach i regionach; a także projektów demonstracyjnych w zakresie efektywnego gospodarowania zasobami, ekologicznego wzrostu oraz zrównoważonej produkcji.

21. Podkreśla, że należy stworzyć dodatkowe możliwości finansowania inicjatyw organizacji pozarządowych w zakresie ochrony środowiska, by w ten sposób zapewnić faktyczny współdziałanie społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu przepisów ochrony środowiska UE, podnosić świadomość społeczeństwa na temat ochrony środowiska dzięki jego większemu udziałowi w opracowywaniu nowych celów oraz gromadzić przykłady sprawdzonych rozwiązań i wiedzę specjalistyczną.

22. Zwraca uwagę, że jak dotąd znaczna część inicjatyw realizowanych w ramach komponentu „Przyroda” skupiała się wyłącznie na kilku gatunkach zagrożonych wyginięciem, o których szczegółowo mówiono w środkach masowego przekazu (np. niedźwiedź brunatny – *Ursus arctos*, kumak nizinny – *Bombina orientalis*, przeplatka aurinia – *Euphydryas aurinia*). Z drugiej strony wielu innym zagrożonym gatunkom nie poświęcono żadnej uwagi. Poprawiając program LIFE+, należy także zachęcać do tego, by wykorzystywano go do ochrony innych, być może mniej widocznych gatunków.

23. Przypomina, że zgodnie z obecnie obowiązującymi wymogami projekty realizowane w ramach komponentu „Przyroda” powinny być wzorcowe lub innowacyjne. W wielu przypadkach jednak ochrona różnorodności biologicznej wymaga nie innowacyjności, lecz kontynuacji już rozpoczętej pracy, a także gromadzenia i rozpowszechniania zebranych pozytywnych doświadczeń. Dlatego jest bardzo ważne, by w odniesieniu do projektów w ramach tego komponentu przewidziano także możliwość zwracania mniejszej uwagi na wymóg dotyczący wzorcowego i innowacyjnego charakteru, a także większego uwzględnienia szczególnych potrzeb obszarów objętych siecią „Natura 2000” i kwestii ochrony różnorodności biologicznej na danym obszarze geograficznym. Powinno wystarczyć, jeśli projekty te będą oparte na wzorcowych metodach działania, które można będzie zastosować w innych regionach.

⁽³⁾ Zgodnie z art. 8 dyrektywy w sprawie siedlisk przyrodniczych. Komisja Europejska, „LIFEnews feature 2010”, „LIFE Nature and Biodiversity: what common future?” (Komponent LIFE „Przyroda i różnorodność biologiczna”: jaka wspólna przyszłość?).

⁽⁴⁾ Komisja Europejska, „LIFEnews feature 2010”, „LIFE Nature and Biodiversity: what common future?”.

24. Podkreśla, że mając na względzie wyzwania, przed którymi stają władze lokalne i regionalne oraz społeczeństwa nowych państw członkowskich w związku z dostosowywaniem się do warunków członkostwa w UE, należy aktywniej wspierać wdrażanie programu LIFE+ i innych specjalnych programów w tych krajach.

25. Zaznacza, że aby osiągnąć maksymalne synergie, należy już w obecnym okresie finansowania UE dążyć do tego, by w możliwie szerokim zakresie skoordynować program LIFE+ z innymi programami UE pośrednio lub bezpośrednio związanymi z ochroną środowiska, np. z 7. programem ramowym w dziedzinie badań naukowych, programem ramowym na rzecz konkurencyjności i innowacji, Europejskim Funduszem Rolnym na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFFROW), funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności.

26. Zwraca uwagę na korzyści, jakie daje wspieranie udziału sektora prywatnego w inicjatywach w zakresie ochrony różnorodności biologicznej oraz poparcie dla idei, że cele programu LIFE+ propagują trwałe i odpowiedzialne społecznie rozwój gospodarczy.

27. Zwraca uwagę na korzyści, jakie wiążą się z silniejszym zaangażowaniem środowiska akademickiego w działania programu LIFE+, i zachęca naukowców do współpracy z głównymi beneficjentami programu. Środowisko akademickie może wносить wkład dzięki najnowszym odkryciom naukowym i nowemu spojrzeniu na wspólne wyzwania.

C. Program LIFE w nowym okresie finansowania

28. Podkreśla, że w nowym okresie finansowania należy udostępnić odpowiednie środki na inicjatywy w zakresie ochrony środowiska w Europie, w celu zagwarantowania różnorodności biologicznej, zapewnienia obywatelom Europy wysokiej jakości środowiska oraz zwiększenia świadomości ekologicznej ludzi na całym świecie.

29. Przypomina, że w praktyce istnieje nieograniczona liczba wyzwań w dziedzinie środowiska naturalnego, zaś typowym zjawiskiem jest brak zasobów do ich podjęcia. Z tego względu wszystkie środki mające na celu ochronę środowiska naturalnego i różnorodności biologicznej muszą być szczególnie skuteczne. Jednym z najważniejszych warunków europejskiej skuteczności, który wpisuje się w hasło „jedność w różnorodności”, jest wykorzystywanie środków w sposób elastyczny, co umożliwia zainteresowanym podmiotom w różnych krajach i regionach Europy uzyskanie największej wartości dodanej z finansowania ze środków UE, z jednoczesnym uwzględnieniem warunków lokalnych.

30. Zapewnia, że władze lokalne i regionalne odgrywają i będą odgrywać zasadniczą rolę w zapewnianiu Europejczykom wysokiej jakości środowiska życia w otoczeniu charakteryzującym się różnorodnością biologiczną. Dlatego też należy uznać za priorytet zapewnienie władzom lokalnym i regionalnym możliwości wykorzystania także różnych instrumentów ochrony środowiska oraz nacisk na możliwie szerokie zaangażowanie tych władz w ich kształtowanie i doskonalenie.

31. Zgadza się, że wprowadzony w 1992 r. program LIFE wielokrotnie udowodnił swoje zalety. W związku z tym

powinien zostać przedłużony na kolejny okres finansowania; zarazem należy w jak największym stopniu wykorzystać pozytywne i negatywne doświadczenia obecnego okresu finansowania.

Priorytety dotyczące opracowania nowego programu LIFE

32. Odnotowuje wyniki konsultacji w ramach oceny skutków przyszłego programu LIFE⁽⁵⁾, podczas których stwierdzono, że władze lokalne i regionalne wskazały dwa najskuteczniejsze sposoby poprawienia lokalnej polityki ochrony środowiska i jej realizacji: „podniesienie świadomości na temat problemów związanych z ochroną środowiska i potrzeby poszukiwania rozwiązań wśród różnych podmiotów” oraz „propagowanie innowacyjnych technik, które umożliwiają lepsze zarządzanie środowiskiem, zwłaszcza przez właściwe władze”. Zwraca się w związku z tym do Komisji o dalszy rozwój zdolności administracyjnych władz lokalnych i regionalnych oraz o podniesienie świadomości publicznej, gdyż są to główne priorytety jakiegokolwiek reformy LIFE.

33. Jest głęboko przekonany, że program LIFE powinien także w nowym okresie programowania pozostać kluczowym instrumentem finansowym służącym ochronie przyrody i różnorodności biologicznej i że jego cechą powinna być gospodarność oraz wysoka jakość projektów i programów. Tak więc wszelkie prace zmierzające do opracowania programu powinny koncentrować się na uproszczeniu procedur składania wniosków i procedur administracyjnych oraz otwarciu programu dla szerokiego grona kwalifikujących się wnioskodawców.

34. Domaga się, by w nowym okresie finansowania programu LIFE+ władze lokalne i regionalne oraz inne organizacje publiczne znów miały możliwość zaliczenia całkowitych kosztów osobowych do środków własnych, dzięki czemu będą mogły jeszcze lepiej wykorzystać program.

35. Podkreśla, że pełne osiągnięcie celów programu LIFE zostało być może zahamowane także wskutek powolności procedur administracyjnych oraz niskiego poziomu współfinansowania (zwykle 50 %, z możliwymi wyjątkami w przypadku Life+ „Przyroda”). Dlatego też opracowując program, należy zastanowić się, w jaki sposób można uprościć zasady administracyjne (składanie wniosków, realizacja, kwalifikowalność mniejszych projektów) i zwiększyć maksymalną stawkę współfinansowania.

36. Przypomina o wciąż utrzymujących się różnicach pod względem poziomu informacji i zdolności finansowych między starymi i nowymi krajami członkowskimi; dlatego z myślą o zapewnieniu szerokiego dostępu do programu zaleca opracowanie odpowiednich mechanizmów szczególnego wsparcia dla wnioskodawców i beneficjentów z państw, które są członkami UE od niedawna. Wsparcie takie powinno dotyczyć opracowania propozycji projektu oraz kwestii administracyjnych i można by je zorganizować poprzez wzmocnienie systemu krajowych punktów kontaktowych lub też przez utworzenie regionalnych punktów kontaktowych tam, gdzie takowe jeszcze nie istnieją.

⁽⁵⁾ Sprawozdanie „Ocena skutków terytorialnych unijnego instrumentu LIFE+” opracowane przez Sekretariat KR-u, maj 2011 r.

37. Proponuje, by procedury składania wniosków uwzględniały kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem i wykorzystywały dostępne możliwości w zakresie IT. Należałoby mianowicie stworzyć internetowe możliwości w zakresie zgłaszania projektów, oceny, procedur komunikacji między organem zarządzającym a wnioskodawcami, w tym także rejestracji uczestników i systemu przekazywania danych.

38. Domaga się, by zwrócono niezbędną uwagę na proces oceny wniosków w sprawie projektów, który obecnie trwa około półtora roku od ogłoszenia zaproszenia do składania wniosków i rozpoczęcia projektu. W tym zakresie można by wykorzystać najlepsze metody zarządzania wykorzystywane przez wspólne sekretariaty techniczne najefektywniejszych programów współpracy terytorialnej.

39. Zwraca uwagę, że obok ułatwiania procedur składania wniosków i obok zastosowania rozwiązań zaczerpniętych z programów współpracy terytorialnej, należy także zadbać o to, by koszty przygotowania projektu kwalifikowały się do finansowania z programu LIFE lub były rekompensowane za pomocą ryczałtu (w wysokości zależnej np. od całkowitego budżetu projektu) w wypadku zatwierdzenia projektu.

40. Stwierdza, że procedury wdrażania nowego programu LIFE powinny zostać maksymalnie uproszczone, aby zapewnić, że w przypadku projektów finansowanych w ramach programu uwaga skoncentruje się nie na sprawozdawczości, lecz na ukierunkowanej działalności w zakresie ochrony środowiska i informowania.

41. Przypomina, że zorganizowane społeczeństwo obywatelskie będzie odgrywać niemiernie ważną rolę w zakresie inicjatyw na rzecz ochrony środowiska i różnorodności biologicznej. Nowy program LIFE powinien zatem zawierać silny komponent ukierunkowany na organizacje pozarządowe i informowanie społeczeństwa. Jednocześnie należy zapewnić, aby z programu mogły skorzystać także niewielkie organizacje pozarządowe o zasięgu lokalnym oraz naukowcy.

42. Podkreśla, że konieczne jest, by wszelkie zmiany w programie LIFE+ uwzględniały także główną sprzeczność pomiędzy środkami na rzecz ochrony różnorodności biologicznej oraz osiąganymi w tym zakresie konkretnymi wynikami, jako że projekty mają często charakter krótkookresowy, natomiast wyniki stają się znane dopiero po dłuższym czasie. Należy zatem zastosować odpowiednie metody oceny.

43. Apeluje o to, by zdefiniować program LIFE+ w oparciu o cele bardziej konkretne i łatwiejsze do osiągnięcia. Wymaga to położenia większego nacisku na wyniki niż na ocenę powodzenia na podstawie prawidłowości wydatków.

44. Zważywszy na to, że program jest ukierunkowany na cele długoterminowe, proponuje, by zachęcano wnioskodawców do wdrażania i/lub finansowania środków niezbędnych do zapewnienia skutecznych działań następczych po zakończeniu projektu, co obejmuje monitorowanie długofalowych skutków projektu. Taka zachęta mogłaby mieć postać dodatkowych

punktów przyznawanych w procesie oceny tym wnioskodawcom, którzy w swoich wnioskach uwzględniają system działań następczych oraz zobowiązują się do jego wsparcia własnymi zasobami.

45. Zwraca uwagę, że nowy program LIFE+ musi także obejmować identyfikację projektów zgodnych z celami strategii regionalnych, takich jak strategia dotycząca Morza Bałtyckiego.

46. Ze względu na praktyczne doświadczenia jest przekonany, że dotacje na projekty (*action grants*) są najskuteczniejszym mechanizmem i powinny nadal być głównym instrumentem pomocy w ramach programu LIFE, tak aby władze lokalne i regionalne otrzymywały wsparcie dla swych działań i inwestycji w zakresie polityki dotyczącej środowiska. Można by także rozważyć zastosowanie innowacyjnych instrumentów finansowych, zwłaszcza odnośnie do komponentu środowiskowego programu LIFE. Jednak o ile instrumenty takie miałyby być w ogóle stosowane, to jako uzupełnienie bezpośredniego finansowania projektów, a nie zamiast niego.

Zarządzanie programem

47. Uważa, że obecne scentralizowane zarządzanie programem LIFE, charakteryzujące się niskim udziałem funduszy programu przeznaczonych na administrację, dowiodło swojej skuteczności, dlatego też KR, powtarzając swój wyrażony już wcześniej sprzeciw wobec ponownego włączenia tego instrumentu do kompetencji krajowych⁽⁶⁾, zaleca, by kontynuować przyszły program LIFE w ramach scentralizowanego systemu zarządzania prowadzonego przez Komisję Europejską.

48. Zaznacza, że z uwagi na to, iż podczas realizacji projektów bardzo trudno jest uzyskać konkretne wyniki w odniesieniu do ekosystemu, w nowym okresie finansowania UE należy uwzględnić ten fakt w ocenie projektów realizowanych w ramach programu LIFE+. Należy jednak skoncentrować uwagę raczej na środkach przewidzianych w projektach, ich zakresie i możliwych następstwach długookresowych niż na wynikach osiągniętych w trakcie okresu objętego sprawozdaniem.

49. Apeluje, by nowy program LIFE był wystarczająco elastyczny i skoordynowany z innymi instrumentami wsparcia, które zawierają elementy ekologiczne, chociaż nie są bezpośrednio związane z ochroną środowiska.

50. Uważa, że konieczne jest ożywienie wspólnej, skoordynowanej strategii łączącej ochronę środowiska z rozwojem obszarów wiejskich, zwłaszcza na tych obszarach objętych siecią Natura 2000, na których prowadzi się intensywną działalność rolno-hodowlaną, i podkreśla potrzebę dążenia do skutecznej koordynacji z przyszłymi instrumentami WPR, która będzie najprawdopodobniej obejmować konkurencyjność z punktu widzenia ochrony środowiska.

51. Z zadowoleniem przyjmuje pomysł, by władze regionalne odpowiadały za traktowane priorytetowo ramowe programy dotyczące finansowania sieci Natura 2000, i podkreśla, że należy przewidzieć wystarczający margines na późniejsze zmiany w priorytetach tych programów.

⁽⁶⁾ CdR 253/2004 fin.

Struktura nowego programu LIFE

52. Popiera Radę, która podkreśla w odniesieniu do rozporządzenia LIFE+, że należy zrealizować „wszystkie jego elementy” i uwzględnić je w unijnych ramach finansowych, mając na uwadze „synergie z innymi unijnymi instrumentami finansowymi, które przyczyniają się do realizacji unijnych celów w zakresie ochrony środowiska” (7).

53. Apeluje o przynajmniej formalne powiązanie programu LIFE z nowymi wspólnymi ramami strategicznymi.

54. Proponuje, by przyszły program LIFE zachował strukturę podobną do obecnej, obejmującą trzy komponenty: LIFE „Różnorodność biologiczna” (w tym obecny element LIFE+ „Przyroda i różnorodność biologiczna”), LIFE „Środowisko” oraz LIFE „Zarządzanie” (w tym obecny element LIFE+ „Informacja i komunikacja”).

LIFE „Różnorodność biologiczna”

55. Apeluje, by przyszły komponent LIFE „Różnorodność biologiczna” nie ograniczał się tylko do sieci Natura 2000, lecz obejmował szerszej rozumianą różnorodność biologiczną. Różnorodność biologiczna stała się szerszym pojęciem, obejmującym takie aspekty, jak usługi ekosystemowe, zielona infrastruktura, inwazyjne gatunki obce itp. Choć wieloma z tych aspektów można się zająć w ramach sieci Natura 2000, która powinna pozostać główną koncepcją, są i takie elementy, które uwzględnia ona tylko częściowo lub których nie obejmuje wcale, co wskazuje na konieczność zastosowania szerszego pojęcia różnorodności biologicznej.

56. Zwraca uwagę, że aby program LIFE mógł odgrywać istotną rolę w finansowaniu sieci Natura 2000, powinien także umożliwić finansowe wsparcie powtarzalnych działań w zakresie zarządzania obszarami, a nie tylko ograniczać się do projektów dotyczących najlepszych praktyk i projektów innowacyjnych, jak określono w artykule 3 rozporządzenia w sprawie LIFE+. Jednak z myślą o wysokiej jakości wspieranych projektów i działań powinno się zawrzeć w programie LIFE minimalne standardy dla projektów dotyczące wniosków, monitorowania oraz informowania opinii publicznej o rezultatach.

LIFE „Środowisko”

57. Proponuje, by komponent „Środowisko” nowego programu LIFE nadal stanowił kluczową zachętę dla samorządów lokalnych i regionalnych, które chciałyby wyjść poza wymogi prawne i zastosować innowacyjne technologie oraz ekologiczne rozwiązania. Komponent ten powinien obejmować inwestycje początkowe, umożliwiając dzięki temu uzyskanie długofalowych zysków (8).

58. Przypomina, że ponieważ środki finansowe są ograniczone, wsparcie w ramach LIFE może być kontynuowane tylko w niewielkiej liczbie samorządów lokalnych i regionalnych, tymczasem wyzwaniem związane z wdrożeniem dorobku prawnego UE dotyczy większości gmin i regionów.

(7) Konkluzje Rady ds. Środowiska z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie poprawy instrumentów polityki ochrony środowiska (5302/01).

(8) CdR 164/2010 fin.

Tak więc przyszłe projekty LIFE powinny cechować się wysokim potencjałem powielania w odniesieniu do ekoinnowacji ukierunkowanych na sektor publiczny (9), zaś wśród priorytetów powinno także znaleźć się zwiększenie zauważalności komponentu LIFE „Środowisko”.

59. Podkreśla, że przyszły komponent LIFE „Środowisko” powinien koncentrować się na więcej niż tylko kilku zagadnieniach tematycznych (10), dzięki czemu będzie otwarty na jedyne w swoim rodzaju wyzwania i szanse związane z obszarami nim objętymi. Kryteria wyboru powinny opierać się na uwzględnieniu zarazem strategicznych celów programu i lokalnych priorytetów potencjalnych beneficjentów. Aby program LIFE zachował zrównoważony charakter, można by w nim określić dla każdego zagadnienia dwuletnie priorytety powiązane z priorytetami UE.

60. Wnosi, by komponent LIFE „Środowisko” wspierał projekty zintegrowanego zarządzania środowiskiem realizowane przez samorządy lokalne i regionalne, a także projekty w zakresie wspierania zgodności jeszcze przed wejściem w życie danych przepisów UE w dziedzinie środowiska.

61. Odnotowuje, że trwa debata na temat skuteczności zachowania dwóch oddzielnych instrumentów finansowania ekoinnowacji (11) – obu zarządzanych przez DG ds. Środowiska. Dlatego wnosi, by Komisja Europejska rozważyła ten aspekt w swojej ocenie skutków przyszłego programu LIFE, biorąc pod uwagę, że obecnie instrumenty te służą różnym celom i są adresowane do różnych beneficjentów (12). Tak więc wszelkie decyzje podejmowane w trakcie tej debaty powinny gwarantować, że wśród beneficjentów nadal będą się znajdować samorządy lokalne i regionalne jako podmioty odgrywające zasadniczą rolę w rozpowszechnianiu sprawdzonych rozwiązań ekologicznych wśród opinii publicznej, pozostające w bliskim kontakcie z obywatelami, a tym samym zdolne zwiększać świadomość społeczną i zachęcać do zmiany zachowań.

LIFE „Zarządzanie”

62. Domaga się, by przyszły komponent LIFE „Zarządzanie” obejmował promowanie wymiany wiedzy na temat wdrażania i egzekwowania ustawodawstwa środowiskowego UE przez wspieranie na szczeblu europejskim sieci, szkoleń oraz projektów dotyczących wymiany sprawdzonych rozwiązań, takich jak IMPEL czy projekt LIFE+ „Europejskie stolice różnorodności biologicznej” (13).

63. Wnosi, by dokonano przeglądu wsparcia finansowego w ramach komponentu LIFE „Zarządzanie” dla organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska, aby skuteczniej wesprzeć ich wkład w zrównoważone angażowanie zainteresowanych podmiotów w proces kształtowania polityki na poziomie UE. Chodzi tu m.in. o przejście od rocznych do wieloletnich dotacji operacyjnych oraz zwiększenie liczby państw członkowskich objętych partnerstwem w ramach konkretnego projektu, dzięki czemu zapewni się niezbędne kontakty i doświadczenie praktyczne.

(9) CEMR 02/2011: Wkład w konsultacje w sprawie przyszłego instrumentu finansowego UE na rzecz środowiska.

(10) CdR 253/2004 fin.

(11) Komponent CIP (program ma rzecz konkurencyjności i innowacji) dotyczący ekoinnowacji oraz komponent LIFE+ „Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska”.

(12) Komisja Europejska, „LIFEnews feature 2010”, „The evolution of LIFE Environment: past, present and future” (Ewolucja LIFE „Środowisko”: przeszłość, teraźniejszość i przyszłość).

(13) CdR 164/2010 fin, CdR 112/2010 fin.

64. Przypomina swój apel do Komisji Europejskiej, by sprawdziła, czy „koncepcję tę można by rozszerzyć na inne istotne obszary polityki UE dotyczącej środowiska – takie jak różnorodność biologiczna, odpady i woda, hałas i zanieczyszczenie powietrza oraz przeznaczenie gruntów”⁽¹⁴⁾, mianowicie poprzez finansowanie – w ramach przyszłego programu LIFE – rozszerzenia koncepcji Porozumienia burmistrzów, obecnie obejmującej miasta energooszczędne, na miasta efektywnie wykorzystujące zasoby i przyjazne środowisku.

Programy o większej skali

65. Z myślą o zwiększeniu skuteczności programu LIFE i zmniejszeniu kosztów administracyjnych popiera propozycję Komisji dotyczącą możliwości wprowadzenia „zintegrowanych projektów LIFE” lub „programów działań LIFE” o większej skali – jako nowej kategorii projektów LIFE. Tego typu projekty mogłyby zostać wykorzystane do rozwiązania różnorodnych problemów, zwłaszcza w zakresie zarządzania wodą słodką, ochrony środowiska i zachowania różnorodności biologicznej, a także zrównoważonego użytkowania zasobów i zarządzania odpadami⁽¹⁵⁾. Niemniej należy utrzymać tradycyjne samodzielne projekty LIFE, ponieważ dzięki nim beneficjentami mogą się stać działające na szczeblu lokalnym organizacje pozarządowe, zainteresowane strony i władze.

66. Uważa, że zintegrowane projekty mogłyby przewidywać wsparcie dotyczące konkretnych zagadnień, znacznej części terytorium regionu lub państwa członkowskiego (np. projekty w zakresie odtwarzania terenów podmokłych w dorzeczeniach rzek; działania na rzecz zagrożonych gatunków prowadzone wzdłuż ich szlaków migracyjnych; opracowywanie i wprowadzanie w życie planów zarządzania obszarami w odniesieniu do wszystkich lub podobnych obszarów sieci Natura 2000 w danym regionie, w ramach traktowanego priorytetowo ramowego programu dla finansowania programu Natura 2000).

67. Proponuje, by zintegrowane projekty mogły obejmować ramy i wytyczne dotyczące opracowywania konkretnych projektów LIFE lub innych, w tym plan wyjaśniający, w jaki sposób łączone są inne fundusze UE, krajowe, regionalne, lokalne i prywatne w celu finansowania proponowanych działań. Projekty te mogą mieć również na celu ustanawianie stałych grup roboczych między zespołami z różnych krajów, by przeanalizować średnio- i długoterminowe wyniki wspólnych doświadczeń ze zrealizowanych uprzednio projektów LIFE, poprzez tworzenie sieci dzięki spotkaniom, kongresom, wirtualnym platformom lub innym formom komunikacji.

68. Wnosi, by władze publiczne, organizacje pozarządowe i zainteresowane podmioty działające na szczeblu regionalnym lub krajowym oraz partnerstwa między tymi grupami kwalifikowały się do tego, by zostać beneficjentami projektów zintegrowanych. Projekty te powinny także mieć dłuższy okres trwania (np. 5–10 lat), podczas którego można by opracowywać i wdrażać pojedyncze projekty związane z LIFE.

69. Odnotowuje wartość dodaną takich zintegrowanych projektów, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że przyznają one ważną rolę władzom regionalnym – jako potencjalnym wiodącym beneficjentom – które także często są kompetentnym organem odpowiedzialnym za fundusze w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, programy operacyjne dotyczące funduszy

strukturalnych oraz przyszłe traktowane priorytetowo ramowe programy dotyczące finansowania sieci Natura 2000. Ponadto projekty takie stanowią skuteczny sposób wspierania kompletności i jak najlepszego wykorzystania katalitycznego działania programu LIFE: ustanawiają zorganizowane relacje z innymi funduszami UE i przygotowują bazę projektów dla tych funduszy, przez co wspierają mobilizowanie ich znacznie większych środków na realizację celów środowiskowych. Mogłoby to również pomóc w rozwiązaniu obecnego problemu niedostatecznego wykorzystania funduszy strukturalnych UE w dziedzinie różnorodności biologicznej i środowiska – kwestii podejmowanej już przez Komitet we wcześniejszych opiniach⁽¹⁶⁾.

Terytorialny zakres zastosowania nowego programu LIFE

70. Wnosi, by w nowym programie LIFE+ uwzględniono fakt, że charakter wyzwań związanych z różnorodnością biologiczną wykracza poza granice zewnętrzne UE. Dlatego należy przewidzieć możliwość rozszerzenia pewnych działań na kraje sąsiadujące z UE.

Środki w zakresie informowania, upowszechniania i promocji

71. Uważa za zadowalające wyniki śródkresowej oceny programu LIFE+, zgodnie z którą władze publiczne i agencje rozwoju są najsilniej reprezentowaną grupą beneficjentów w przypadku wszystkich trzech komponentów programu LIFE+ (42 % wiodących beneficjentów w latach 2007 i 2008, przy czym wskaźniki te wzrastają do 51 % w przypadku komponentu „Przyroda i różnorodność biologiczna”⁽¹⁷⁾), i ponownie kładzie nacisk na konieczność wspierania czynnego zaangażowania władz lokalnych i regionalnych w ochronę środowiska i różnorodności biologicznej.

72. Apeluje, by udoskonalić politykę informacyjną na poziomie krajowym w celu poprawy stanu wiedzy potencjalnych uczestników na temat możliwości, jakie otwiera program wsparcia LIFE+. W tym celu należy, z poszanowaniem zasady pomocniczości i naturalnych różnic między poszczególnymi państwami członkowskimi, w taki sposób zdecentralizować politykę informacyjną, aby rozwinąć krajowe ośrodki informacyjne, a w stosownych wypadkach wesprzeć kampanie informacyjne na temat programu na poziomie regionalnym.

73. Wnosi, by przyszły program LIFE przewidywał dotacje operacyjne na sieci samorządów lokalnych i regionalnych, które angażują się w czynne promowanie programu LIFE wśród gmin i regionów⁽¹⁸⁾.

74. Podkreśla, że nowy program LIFE w dalszym ciągu wspiera projekty w dziedzinie komunikacji i informacji, z większym naciskiem na edukację i wspieranie projektów angażujących władze lokalne i regionalne i mających istotne skutki na poziomie UE.

75. Zauważa, że w celu osiągnięcia większej wartości dodanej w dziedzinie komunikacji program powinien bardziej koncentrować się na wspieraniu ukierunkowanych, a zatem skuteczniejszych działań komunikacyjnych w każdym projekcie LIFE. W szczególności działania takie powinny raczej zmierzać do tego, by zamiast zwykłego informowania opinii publicznej za pośrednictwem broszur lub tablic informacyjnych, przede wszystkim budować zdolności kluczowych zainteresowanych podmiotów, szkolić je oraz wspierać ich zaangażowanie.

⁽¹⁴⁾ CdR 164/2010 fin.

⁽¹⁵⁾ Sprawozdanie „Ocena skutków terytorialnych unijnego instrumentu LIFE+”, zob. wyżej.

⁽¹⁶⁾ CdR 112/2010 fin.

⁽¹⁷⁾ SEC(2010) 1120 wersja ostateczna.

⁽¹⁸⁾ CEMR 02/2011.

76. Przypomina, że podjęte przez organizacje pozarządowe inicjatywy dotyczące rozpowszechniania informacji na temat programu LIFE+ koncentrowały się jak dotąd jedynie na finansowaniu europejskich organizacji pozarządowych z siedzibą w Brukseli. W ten sposób w roku 2007 w całej UE uzyskało finansowanie 30 organizacji pozarządowych, w 2008 – 33, a w kolejnym – 32. Jednak niezależnie od faktu, że większość z nich stanowi struktury sieciowe, to najwidoczniej nie wystarcza. Dlatego też jest bardzo ważne, aby silniej wspierać organizacje działające w państwach członkowskich, zwłaszcza na poziomie lokalnym, gdyż zwykle to właśnie one najlepiej wiedzą, jakie potrzeby występują w terenie.

77. Sugeruje, że w celu zapewnienia pożądaných skutków kampanii informacyjnych prowadzonych przez organizacje pozarządowe, organizacje te powinny mieć możliwość skupienia się na swojej pracy w dziedzinie ochrony środowiska

i na swojej działalności informacyjnej, zamiast zajmować się składaniem wniosków i sprawozdawczością. Ponadto byłoby celowe, by Komisja zgodziła się zawierać długoterminowe umowy obowiązujące co najmniej przez 2–3 lata.

78. Zobowiązuje się do dalszego rozpowszechniania informacji o możliwościach, jakie otwiera program LIFE+, do zachęcania lokalnych wnioskodawców do zaangażowania się w program, do zbierania opinii europejskich władz lokalnych i regionalnych oraz do przekazywania Komisji Europejskiej zaleceń w oparciu o praktyczne doświadczenia związane z udoskonalaniem tego programu, a także z możliwościami opracowania dodatkowego instrumentu UE na rzecz ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, funkcjonującego równoległe do nowego instrumentu LIFE.

Bruksela, 1 lipca 2011 r.

Przewodnicząca
Komitetu Regionów
Mercedes BRESSO
